

АТАНАС П. СЛАВОВ

ПРИЯТЕЛ

chitanka.info

Не, не са ти ясни тези неща, Квети... Повярвай ми в името на най-баналния довод на възрастните — житейския опит. Ще ти разкажа един кратък случай от моя живот. И от годините, когато бях колкото теб. Тогава аз имах приятел. Приятел от детинство, не като твоя Солад... Хайде, хайде, не се засягай! По-добре разтвори стената към долината... така... пейзажът ми е нужен... как да ти кажа... като опорна точка. Може би защото случаят, за който ти говоря, е с космически декор. Седни, моля ти се, стърченето не е най-удобната поза за слушане. Имай предвид, че от петнадесет години насам ти си първият човек, на когото разказвам... след Космопсихологичната Комисия, разбира се. Защото това е от онези страшни спомени, към които човек рядко се връща и които са прекалено лични, за да се разчуют. И сега, когато го събуждам в паметта си, се чувствавам някак неуверен и беззащитен както тогава...

Бях успял да достигна двадесет и пет и за тези двадесет и пет да направя много неща: да завърша Астрошколата, да се ожения за Рената и заедно с най-добрия си приятел да получа назначение в една селенографична станция. Тогава тъкмо бяха открили Голямата Кухина под лунната кора и нашата селенографична станция събираше информация от пълзящите под нея киберкъртици. Ти сигурно не ги помниш тези станции, защото след няколко години ги изхвърлиха от употреба. Станцията представлява едно полусферично куполче, разделено в средата с херметична преграда: от едната страна — битово помещение, от другата — Информарий. Основната площ на Информария заемаше един паметрон, тогава още ги наричаха компютри... Той беше мощен, с капацитет не по-малък от човешки мозък, и за онези времена значеше много. Преди изследванията на Ковалски върху машинната психика се смяташе, че ако един такъв компютър получи всички степени на свобода в мисленето, би добил самосъзнание. Затова ги използвахме само като паметни придатъци на мозъка. Надяваш шлем и личната памет получава обратна връзка с огромната памет на компютъра. По този начин основната мисловна работа си остава пак на мозъка, който обаче се оказва обогатен с необятната и непрекъснато попълваща се информация на компютъра.

Беше някъде по средата на лунната нощ и двамата бяхме в купола. Рони (моят приятел се казваше Рони) се бе залостил в Информария и асимилираше новите данни от киберкъртиците. Аз се

повъртях малко около него и като разбрах, че единственото, което бих могъл да направя, е да му преча, излязох. Предишния път филтърният клапан на скафандъра ми заяждаше и реших да го прегледам. Фактически това и ме спаси, защото за да проверя функционирането на скафандъра, трябваше да се облека. Извадих го от шлюза, надянах го и седнах в едно току-що надутото кресло. Включвах поред отделните системи, вслушвах се в работата им и си тананиках нещо. После ми дойде наум хитро развлечение: свързах се чрез радиошлема с най-близката киберкъртица, чрез нея — с компютъра, а оттам по обратната връзка — и с мозъка на самия Рони. Беше ми весело и помня, че дълго се смях на изумлението на Рони, когато бе чул моя глас, идващ от „подземния свят“. Получих си полагаемата ругатня и отворих уста да отвърна нещо, но не успях.

Чу се кратък и сух трясък и почти едновременно усетих как пневмокреслото под мен за част от секундата се раздува неимоверно и пръскайки се, ме праща в другия край на помещението...

Съзнание загубих за не повече от минута. Първото, което ми съобщи, че съм жив, беше някаква тъпа болка в краката. Допитах се до всички части на тялото си и те ми отговориха, че ако не се смятат натъртванията, няма нищо опасно. Чак тогава предпазливо отворих очи. Случила се беше най-баналната и най-опасната лунна авария — метеоритна атака. Лежах по гръб, пред очите ми зееше страшно разкъсан куполът, а през надлъжната цепнатина хладно надничаха звезди. Метеоритът явно бе летял под голям наклон почти успоредно на повърхността и изненадвайки противометеоритните локатори, просто беше одраскал купола. Докато оглеждах повредата, усетих, че натискът върху краката ми бавно, но сигурно се увеличава, и чак тогава плъзнах поглед надолу. Разбрах защо се увеличава!

Един лист от метало-пластмасовата обшивка на купола се бе огънал от удара и притискаше краката ми към пода така плътно, че колкото и да се мятах, не се измъквах нито милиметър. Но не беше това най-страшното. Куполът е съставен от многослойни сектори, където всеки слой има различен коефициент на разширение. Нещо като биметална пластинка. И под тази биметална пластинка се оказах аз! Долният пластмасов слой, изведнъж оказал се от стайна температура в абсолютната нула, се свиваше два пъти повече от метала и огъваше листа към пода. Чувствувах се като бръмбар в хербарий.

Лежа безволево и ми се струва, че това, което залива очите ми, не е пот, а самият кондензиран страх пропива през черепа и достига до самия ми мозък. Манометърът на въздушните резервоари с почти нулевите си данни довършваше всеобщата паника. Изведнъж в умствената ми бъркотия се появи нещо, което внесе порядък и постави всичко по местата си. Рони! Човекът, с когото съм се катерил по дърветата, с чиято помощ съм съчинявал първото любовно писмо! Човекът, който винаги се беше оказвал до мен тогава, когато не съм знаел какво да правя, и на когото съм отговарял със същото. Той трябваше, той можеше, той щеше да ми помогне. Нервно се изсмях. Връзката с Рони дори не беше прекъсвана и трябваше само да го повикам. Отначало от пресъхналото ми гърло не излизаше нищо. „Рони, как е при теб?“ — питам го не толкова, за да разбера как е при него, колкото да получа същия въпрос от него. А че ще го получа, не се съмнявах. Той ми отговори не съвсем така, както очаквах. „Може да се каже, че съм добре“ — гласът му поради посредничеството на компютъра бе лишен от обертонове, но този път ми се стори още по-безцветен и някак си колеблив. Като че ли в момента обмисляше какво да отговори. В главата ми мръдна някакво тревожно усещане, но натискът върху краката ми не даваше възможност да се впускам в дълбоки психоанализи. Поне тогава мислех така. Обясних му с две-три думи положението. Той мълча доста повече, отколкото очаквах. Заговори бавно на пресекулки: „Помисли как да се измъкнеш сам, Андре... Аз не съм в състояние да ти помогна... Знаеш, че при мен няма скафандър и не мога да изляза. А и без това преходната врата няма да се отвори... Нали разбираш, между твоята и моята половина има разлика във въздушното налягане... Затова спасявай се, както можеш. Аз мога да ти помагам само с гласа си... *Поне това мога...*“

И млъкна. С разума си ясно разбирах, че той е свършено прав, но цялата ми емоционална половина беше травмирана от мисълта, че и Рони не може да ми помогне. Това беше краят. Лежах безразличен на пода и апатично регистрирах увеличението на натиска върху краката си. Въздухът в балоните ми даваше още десетина минути живот и аз в този момент не исках нищо друго, освен да изконсумирам тези минути спокойно и без вълнение. По-късно ми стана ясно, че тези кретенски разсъждения са се появили от шока, но тогава всичко ми изглеждаше естествено и окончателно. Ненадейно почувствувах, че сънливото ми

спокойствие е нарушено: Рони говореше нещо и нямаше как, вслушах се... „Какво става с теб, Андре... Обади се, Андре... обади се, братле...“ Не беше честно от моя страна да мълча, пък и започна да ме обзема някаква патетична убеденост, че трябва да се простя с Рони, чрез него и с цялото човечество и преди всичко с Рената. Моята мъничка Рени с тънко и умно гласче, която сигурно още не може да ми прости прибързаното назначение на тая станция... Размърдах пресъхнали устни: „Виж какво, Рони, изглежда... ще се наложи ти да успокояваш Рената... Аварийните команди сигурно вече се носят насам, а на теб въздухът в твоята половина ще ти стигне за няколко часа. Изобщо прощавай, но, изглежда, няма да реализираме заедно общите си планове...“

Чувствувах колко съм банален и какви патетични глупости говоря, но нищо не можех да направя със себе си. Рони мълчеше. После заговори, сякаш размишлявайки на глас: „Значи така...“ — помълча още и изведнъж заговори бързо и решително, като че ли страхувайки се от прекъсване: „Слушай тогава, Андре, слушай добре какво ще ти разкажа. Реших, че е по-добре да знаеш всичко преди края си. Историята е проста и стара като света, Андре. Работата е там, че твоята Рената няма да изпитва толкова страдание, колкото облекчение, защото е повече моя, отколкото твоя. С една дума, още на осмия месец след сватбата ви двамата с Рената изпитахме неудържимо влечение един към друг, а ти, Андре, беше прекалено зает със собствените си чувства, за да забележиш чуждите. Аз винаги съм живял под твоята сянка, Андре, и може би затова търпеливо изчаках да дойде моят час... А сега дойде твойт час, Андре, но за друго...“ — и млъкна.

Аз се бях превърнал в конвулсия. Мозъкът ми — в болезнено кълбо неврони, мъчещо се да даде отговор на въпроси, които сам не може да формулира. После вътре се скъса нещо и дойде спокойствието. Някакво страшно, безумно спокойствие. „Какво пък — казвам. — Сигурно с нещо не съм я задоволил.“ Казах го спокойно, а отвътре изстивах при мисълта за онази невероятна, лицемерна година, преживяна с Рената... И сега винаги, когато си спомням за този момент, си задавам въпроса, къде, на кое място в мен се е криело потенциално недоверие, тази способност за мигновение да повярвам в грозното. Изглежда, и у нас — второто поколение, занимаващо се с психохигиена, атавистичното беше все още живо. На тебе, Квети, от

висотата на твоето четвърто психохигиенизирано поколение, много от тези неща могат да ти изглеждат невероятни, но така беше. Да, аз вярвах, приемах това, което чувах, като някаква прозряна истина, като че ли нашето щастие с Рената е било прекалено розово и е било крайно време да бъде разобличено... През всичките тези години аз неведнъж съм се връщал към тези спомени и сега съм склонен да вярвам в друго. Просто обстановката, отчаянието и тази чудовищна новина в завършък изгориха в мен някакъв морален предпазител и бях способен да повярвам във всичко. И то не закъсня. Рони беше замлъкнал за малко, като че ли давайки ми възможност да се съвзема. Заговори отново: „Но това не е цялата истина, Андре. Щом съм започнал, ще ти я кажа. Рената никога не е била благосклонна към мен. Тя винаги ме възприемаше само като удобен декор към твоята личност. А аз може би съм устроен така, но неудържимо ме влече към всичко, което е твое. С една дума, Рената дойде при мен не съвсем по естествен път. Помниш, че още в Школата проявявах хипнотични способности. Често ние тримата обядвахме заедно... Малко халюциногени в супата ѝ я направиха възприемлива към внушения... След няколко сеанса беше убедена, че е искрено влюбена в мен, а беше напълно подчинена, така че можех да запазя в тайна отношенията ни. Рената е умно момиче, Андре. Тя не се опитваше да анализира чувствата си, защото знаеше, че любовта в самата си същност е аналогична. И може би щеше да ти признае всичко, ако не я контролирах...“

Оглушах. Ослепях. Озверях. Правилно са казвали древните: отнеми на човека вярата му в хората, и той се превръща в полуразумно животно. Искях да изкрещя сто неща едновременно и от гърлото ми се процеди някакъв нечленоразделен рев. Този звук ме събуди за действие. В сън бях зашарих с ръце из пръснатите по пода предмети, напипах нещо тежко, удобно за хващане, и заудрях по пластичната металопластмаса. Изведнъж с изумление забелязах, че това, с което удрям, е обикновена плазмена горелка. Плазмена! Все още не вярвайки на осезанията си, с треперещи пръсти я включих и плъзнах ярката струя по металопластмасовия лист. Той зацвърча и леко се огъна. Бях свободен, това дори не ме интересуваше. Целият бях превърнат в огромен напрегнат мускул, чиято единствена цел е да удари! Да унищожи онова човекоподобно, намиращо се зад преградата и нямащо право да мърси света със съществуването си. Хвърлих ненужната вече

горелка и с един скок бях до преходната врата. Без да си давам сметка, че с това всъщност убивам Рони, блъснах вратата и нахълтах вътре. Но още преди да посегна към аварийното осветление, една мисъл ме удари в мозъка. Вратата! Вратата се беше отворила без никакво съпротивление на автоблокировката! И никаква насрещна струя въздух не ме беше блъснала в гърдите. Значи и в това помещение е имало същият вакуум, както и в моето. Вдигнах поглед към тавана и няколкото къса звездно небе ми дадоха да разбере, че метеоритите бяха пирували и тук. А при Рони нямаше скафандър! *С кого бях разговарял тогава?*

Изведнъж въздухът свърши, въпреки че манометърът показваше резерв за още две минути. С несигурна ръка напипах ключа на аварийното осветление. Огледах се. Пред мен беше личното гардеробче на Рони с разбита от осколци врата. От него бяха изсипани куп вещи, върху които безпомощно се белееше томче „Психология на комплицираната личност“. Гледах с луд поглед зелената корица и не бях в състояние да извия глава надясно, защото знаех какво ще видя там.

Все пак се обърнах. Там нямаше никакви разрушения. Всичко си беше както винаги — и делничният пулт на компютъра, и мускулестата фигура на Рони с шлем на главата. Шлемът оставяше непокрито само едно правоъгълниче от тила му и аз не можех да откъсна поглед от това малко, покрито с блестящ скреж късче кожа. Защото то единствено разкриваше, че пред мен е не живият пъргав Рони, а стъклено-заледен труп. В този момент обаче приемах смъртта му по-леко, защото една мисъл изместваше в мозъка ми всички други: „*С кого бях разговарял тогава?*“

Изведнъж забелязах, че по пулта бягат светлинки. Компютърът работеше! Догадката ме накара да се сгърча. С несигурен глас повиках: „Рони“. Той почти веднага се обади: „Да, Андре... Надявам се, вече разбираш. В момента, когато мозъкът ми умираше, мигновено заледен от вакуума, биопотенциалите му се презаписаха чрез шлема в компютъра. Така че малкото, което е останало от мен, е в компютъра. Надявам се, че ще бъдеш достатъчно твърд, за да ме изключиш, Андре. Нека се разделим като приятели.“

Разбирах вече почти всичко, но трябваше да знам още нещо. Съзнавах егоизма на постъпката си, но не можех да не попитам: „А

онова... Рони, което ми говори преди малко?... Има ли нещо вярно?“ — „Не, Андре! Ти знаеш, че отдавна се занимавам с психоистория и никак не ми беше трудно да съчиня един модел на такава ситуация. Ти беше изпаднал в шокова апатия, Андре, и това беше единственият начин да те изтръгна от състоянието ти, да събудя желанието ти за борба. Добре, че атавистичните инстинкти у теб заработиха... А сега ме изключи, Андре. Знаеш, че прекалено много обичам тялото си, за да мога да живея без него. Хайде, Андре!“

Думите му, обезцветени от компютъра, монотонно звучаха в шлема и ми действаха хипнотично. Покорно станах и с чувството, че върша нещо единствено правилно, натиснах клавиша за изтриване на паметните блокове. Всичко ми беше безразлично — явно в мен бяха прегорели и последните предпазители. Като автомат отидох до складиранияте кислородни балони и смених моите, вече напълно изпразнени. Движеше ме някакво малко ъгълче в съзнанието, което може би последно смяташе, че има защо да се живее. После седнах на пода между разпилените вещи на Рони и забих безцелен поглед в зеленото томче, безпомощно белеещо се с разтворените си страници. Така са ме намерили и момчетата от аварийната команда.

Андре млъкна.

— После? — вдигна глава Квети.

Андре изненадано го погледна:

— Какво после? Нищо — помълча и добави: — Знаеш ли, аз напоследък винаги, когато си спомням това, си задавам един и същи въпрос: „Заслужаваше ли си моят живот да бъде спасяван с такава цена?“ Ти, Квети, как мислиш?

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 45/1973 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.